

مقابله با فرق انحرافی و صیانت از اسلام، برنامه عملی امام کاظم (ع)

حسنلو گفت: امام موسی کاظم (ع) در مقابل فرقه‌ها و انحرافات خشم خود را فرو می‌بردند و این خصلت در حضرت متجلی بود چرا که با برخورد خود مکتب اسلام را این گونه با بردباری حفظ و حراست کردند.

حسنلو گفت: امام موسی کاظم (ع) در مقابل فرقه‌ها و انحرافات خشم خود را فرو می‌بردند و این خصلت در حضرت متجلی بود چرا که با برخورد خود مکتب اسلام را این گونه با بردباری حفظ و حراست کردند.

خبرگزاری مهر- گروه دین و اندیشه- نگار احدیور اقبلاغ : امروز ۲۵ ماه رجب سالروز شهادت امام موسی بن جعفر علیه السلام است. امام موسی کاظم (علیه السلام) امام هفتم شیعیان پس از تحمل سال‌ها شکنجه و زندان، سرانجام به دستور هارون الرشید مسموم و به شهادت رسید. به نقل بیشتر مورّخین، شهادت امام در ۲۵ رجب سال ۱۸۳ هجری قمری بوده است. ایام امامت امام کاظم علیه السلام معاصر بود با خلافت چهار تن از خلفای عباسی (منصور، مهدی، هادی و هارون). امام کاظم علیه السلام از سوی تمام خلفای مزبور در رنج و عذاب بود و چندین بار از سوی آنان دستگیر و زندانی گردید. تنها در دوران خلافت هارون الرشید به مدت چهار سال (از شوال سال ۱۷۹ تا زمان شهادتش در سال ۱۸۳ قمری) در حبس و شکنجه بود.

به مناسبت امروز ۲۵ ماه رجب و سالروز شهادت امام موسی کاظم برای بازشناسی دوران امامت این امام همام و وضعیت شیعیان عراق در دوره ایشان، با حجت الاسلام امیرعلی حسنلو، مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه به گفت و گو پرداختیم که در ادامه می‌خوانید:

مقابله با فرق انحرافی و صیانت از اسلام، برنامه عملی امام کاظم (ع)

حجت الاسلام امیرعلی حسنلو عنوان کرد: امام موسی کاظم (ع) ملقب به کاظم و باب الحوائج هفتمین امام شیعیان دوازده امامی است. وی در سال ۱۲۸ قمری، همزمان با انتقال قدرت از امویان به عباسیان متولد شد و در سال ۱۴۸ ق پس از شهادت پدرش، امام صادق (ع)، به امامت رسید. دوران ۳۵ ساله امامت او با خلافت منصور، هادی، مهدی و هارون عباسی همزمان بود. او چندین بار از سوی مهدی و هارون عباسی زندانی شد و در سال ۱۸۳ ق در زندان سندی بن شاهک به شهادت رسید. با شهادت او، امامت به فرزندش علی بن موسی (ع) منتقل شد.

حسنلو افزود: مناظرات و گفتگوهایی از موسی بن جعفر با برخی عالمان یهودی و مسیحی در منابع تاریخی و حدیثی نقل شده که در پاسخ به پرسش‌های آنان بوده است. در کتاب مسند الامام الکاظم بیش از سه هزار حدیث از وی گردآوری شده که شماری از آنها را برخی از اصحاب اجماع روایت کرده اند.

تأسیس سازمان وکالت توسط امام کاظم (ع)

این پژوهشگر تاریخ شیعه خاطرنشان کرد: امام کاظم (ع) برای ارتباط با شیعیان، سازمان وکالت را گسترش داد و در مناطق مختلف، افرادی را به عنوان وکیل تعیین کرد. از سوی دیگر، حیات امام کاظم (ع) همزمان با بروز انشعابات در شیعه بود و فرقه‌های اسماعیلیه، فطحیه و ناووسیه با آغاز امامت او و فرقه واقفیه پس از شهادت او شکل گرفت.

وی گفت: منابع شیعه و سنی، علم، عبادت، بردباری و بخشندگی وی را ستوده و او را کاظم و عبد صالح لقب داده اند. بزرگان اهل سنت به امام هفتم شیعیان به عنوان یک عالم دینی احترام می‌گذاشته و همچون شیعیان به زیارت قبر او می‌رفته اند. حرم امام کاظم (ع) و حرم نوه اش امام جواد (ع) در منطقه کاظمین در شمال بغداد، به حرم کاظمین شهرت دارد و زیارتگاه مسلمانان به ویژه شیعیان است.

حسنلو تصریح کرد: دوره امام موسی کاظم (ع) دوره خاصی بود؛ دوره‌ای که به جهت شرایط خاص سیاسی و اجتماعی حاکم در آن زمان و انحرافات، فرقه‌های مختلفی در جامعه رویش داشت و فرقه‌هایی مانند جبریه، معتزله، واقفیه، قدریه و غالیان در زمان امام موسی کاظم (ع) فعالیت می‌کردند و شیعه در معرض این انحرافات بود. دوره امام موسی کاظم (ع) با اقتدار سیاسی هارون الرشید همراه بود، قدرتمندترین دوران خلافت بنی عباس همین دوره بوده است چرا که سرزمین‌های اسلامی گسترش بسیاری داشت، فتوحات در نهایت و اوج قدرت خلافت هم در همین دوره بوده است و امام موسی کاظم (ع) در این شرایط خاص باید از اسلام دفاع می‌کردند.

وی با اشاره به شرایط خاص دوره امام کاظم (ع) بیان کرد: در واقع وظیفه ای که پیامبر (ص) برای هدایت بشریت داشتند آن رسالت به ائمه اطهار منتقل شده است و در شرایطی که مخاطرات فکری و گمراهی در دوران امام موسی کاظم (ع) بسیار بود، امام با علم و بردباری با رهبران فرق مختلف مقابله می کردند. امامت یک تکلیف الهی است و امام موسی کاظم (ع) در دوره حیات خود در مقابل فرقه های انحرافی به صورت علمی و با تربیت شاگردان ایستادگی کردند و از اصل اسلام حفاظت نمودند.

حسنلو تصریح کرد: در خصوص فرقه جبریه باید گفت پیروان این فرقه معتقد بودند انسان از خود هیچ اختیاری ندارد و تمام کارهای انسان غیر اختیاری است. این فرقه را معاویه ایجاد کرده بود و تا زمان امام موسی کاظم (ع) هم ادامه داشت. بنی عباس هم از این فرقه حمایت می کردند و در رواج آن می کوشیدند لذا امام در مقابل انحرافات این فرقه پاسخ های علمی و مستدلی می دادند.

وی افزود: امام موسی کاظم (ع) در دوره امامت خویش هم منصب امامت را که جانشین رسالت بود، حفظ و حراست و تبلیغ کردند و هم با بردباری و علم خود چنانکه این امام همام به کاظم معروف شده است در مقابل فرقه ها و انحرافات خشم خود را فرو می بردند و این خصلت در حضرت متجلی بود چرا که با برخورد خود مکتب اسلام را این گونه با بردباری حفظ و حراست کردند.

ظهور فرقه غالیان

مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه بیان کرد: یکی دیگر از فرقه های فعال در دوره امام موسی کاظم (ع) غالیان هستند. پیروان این فرقه ائمه را در حد خدا بالا می بردند. در زمان امام موسی کاظم (ع) برخی از معبان اهل بیت (ع) به این مسئله اعتقاد داشتند.

وی افزود: جریان فکری غلو جریانی که نمایندگی اصلی آن در دست افراد واقفی مسلکی چون محمد بن بشیر کوفی بود و غالیان عقاید خطرکی داشتند و با ترویج آنها به الوهیت امام موسی کاظم (ع) دامن می زد. امام موسی کاظم (ع) با این جریان برخورد کرد و به شیعیان هشدار داد که من انسان هستم مثل پیامبر و به شدت با این فرقه برخورد کرد تا شیعه از مسیر اصلی خود منحرف نشود و مسلمانان جذب این فرقه نشوند. امام موسی کاظم (ع) از محمد بن بشیر برائت جست و گفت او از ما نیست.

واقفیه معتقد به پایان امامت در عصر امام کاظم (ع) بودند

حسنلو تصریح کرد: غلو و جبریه از تنها فرقه های معتزله نیستند که در ایام حیات امام موسی کاظم (ع) پیروانی داشتند. یکی دیگر از فرقه های فعال در دوران امام موسی کاظم (ع) فرقه واقفیه بود که پیروان این فرقه معتقد به این بودند که امامت به امام موسی کاظم (ع) ختم می شود. در واقع زیاد بن مروان قندی معتقد بود امامت در امام موسی کاظم پایان می یابد و این را در میان پیروان خود تبلیغ می کرد. بیشتر پیروان فرقه واقفیه به روایتی از امام صادق (ع) اعتقاد خود را نسبت می دادند که قائم همان موسی بن جعفر است. با این استدلال فرقه واقفیه این طور می توان برداشت کرد که روایت قائمیت امام زمان از ابتدا وجود داشته است و این خود نشان می دهد در زمان پیامبر (ص) در جامعه اسلامی ساری و جاری شده بود و همه می دانستند اهل سنت هم به آن قائل بودند که امام زمان ظهور خواهد کرد اما پیروان فرقه واقفیه مصداق قائم را امام موسی کاظم می دانستند و به برخی از مباحث خرافی در شرایط خفقان دوران امامت این حضرت دامن می زدند لذا امام موسی کاظم (ع) با این فرقه مقابله کرد اما اصل برخورد با فرقه واقفیه با امامت امام رضا (ع) همراه بود.

حادثه فح و بزرگترین فاجعه شیعه بعد از کربلا

وی درباره جریان فح در عصر امام کاظم (ع) عنوان کرد: تبلیغات منفی و فشارهای والی عباسی در مدینه بر علیه علویان سبب شد یکی از فرزندان اهل بیت (ع) به نام حسین ابن الحسن قیام کند او پس از مدینه به سوی مکه حرکت کرد اما زمانی که مَحْرَم و بدون سلاح به طواف خانه خدا مشغول بودند در محلی به نام فح توسط مأموران عباسی به شهادت رسیدند. او از امام کاظم (ع) دعوت کرده بود که با او همراه شود امام نپذیرفتند اما او را هم از قیام نهی نکردند و فرمودند اگر می خواهی قیام کنی ضربه محکمی به دشمن بزن، پس از شهادت حسین ابن الحسن امام کاظم (ع) فرمودند او کسی بود که شب ها به عبادت و روزها را به روزه داری می پرداخت همواره امر به معروف و نهی از منکر داشت. این تعابیر نشان می دهد که قیام او از سوی امام کاظم (ع) رد نشده است.

اتفاقاتی که منجر به زندانی شدن امام موسی کاظم علیه السلام شد، بسیار گسترده بود. حکومت بنی عباس متوجه شده بود که امام در تمام سرزمین اسلامی دارای نمایندگان است که شیعیان با ایشان در ارتباط هستند. حتی می دانستند که با وجود نمایندگان و وکلای امام، مذهب شیعه و دوستداران اهل بیت علیهم السلام رو به افزایش بوده و در حال قدرت گرفتن هستند. به همین دلیل حکومت متوجه شد که نمی تواند نمایندگان امام را پیدا کرده و آن ها را کنترل کند یا به شهادت برساند. حتی امکان کشتن همه شیعیان هم وجود نداشت، چون هم تعداد آن ها زیاد بود و هم این کار سایر مردم را علیه حکومت تحریک می کرد.

بر این اساس بود که دستگاه حکومت تصمیم گرفت امام موسی کاظم علیه السلام را زندانی کند تا از این طریق راه ارتباط نماینده ها و شیعیان با امام مسدود شود. حکومت با این تصور، امام را زندانی کرد در حالی که شبکه نمایندگان و جمعیت شیعیان خارج از قدرت و کنترل حکومت، در حال گسترش و قدرت گرفتن بود.